

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงการดำเนินธุรกิจนั้น ปัจจัยสำคัญอันดับแรกของการดำเนินธุรกิจคือ ปัจจัยเรื่องเงินทุน ธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ยังมีเม็ดเงินการลงทุนสูงมากตามขนาดของโครงการ การดำเนินกิจกรรมอวกาศก็เช่นกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินกิจกรรมอวกาศเชิงพาณิชย์ โดยการแสวงหารายได้จากการใช้ประโยชน์จากดาวเทียม การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อความสะดวกในการจัดหาดาวเทียม การสร้าง การส่ง และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องใช้เม็ดเงินการลงทุนจำนวนมาก และในทางปฏิบัติมักเกิดจากการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ สถาบันการเงินเหล่านั้นย่อมคาดหวังว่าเมื่อมีการอนุมัติสินเชื่อแล้ว ผู้กู้มีศักยภาพมากเพียงพอที่จะชำระหนี้เงินที่กู้ยืมพร้อมค่าตอบแทนตามที่ตกลงไว้ได้ อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแก่ตน การเรียกหลักประกันจึงเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะเพิ่มความมั่นใจแก่สถาบันการเงิน ซึ่งในทางปฏิบัติการประกันนั้นอาจทำได้ทั้งในรูปของการประกันด้วยทรัพย์สินหรือการประกันด้วยบุคคล ด้วยเหตุนี้ กฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่ชัดเจนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการอำนวยความสะดวกแก่ทั้งสองฝ่าย

1. สภาพปัญหาและวัตถุประสงค์

นับตั้งแต่สหภาพโซเวียตส่งดาวเทียมดวงแรกขึ้นสู่อวกาศในปี ค.ศ.1957 รูปแบบการดำเนินกิจกรรมอวกาศและเทคโนโลยีอวกาศมีวิวัฒนาการตลอดมาไม่เคยหยุดช่วงระยะเวลาเพียงห้าสิบปีสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงหลายประการเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมในอวกาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรมและที่มาของแหล่งเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม จากอวกาศซึ่งเดิมเป็นดินแดนสำหรับการสำรวจ (Explore) โดยมีรัฐเป็นผู้ลงทุน ได้เปลี่ยนแปลงกลายเป็นดินแดนสำหรับการแสวงหาประโยชน์ (Exploit) โดยมีภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทและเกี่ยวข้องมากขึ้น¹ ซึ่งสังเกตเห็นได้จากรูปแบบการดำเนิน

¹ จตุรนต์ ธีระวัฒน์, “ผลกระทบจากพัฒนาการด้านเทคโนโลยีอวกาศต่อกฎหมายอวกาศในปัจจุบัน,” ใน วารสารวิทยาศาสตร์ตำรวจ ดร.อรุณ ภาณุพงศ์, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550): น.409-432.

กิจกรรมอวกาศเชิงพาณิชย์ต่าง ๆ (Commercial Space Activities) ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เช่น การใช้ประโยชน์จากดาวเทียมเพื่อการสื่อสารโทรคมนาคม การใช้โทรศัพท์มือถือเคลื่อนที่ การให้บริการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม การให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การตรวจสอบข้อมูลระยะไกลและระบบข้อมูลภาคพื้น (Remote Sensing and Geographic Information Systems (GIS)) การใช้ระบบดาวเทียมนำร่อง (Global Satellite Navigation Systems (GSNS)) เป็นต้น²

จากผลรายงานการศึกษาของสำนักงานสหประชาชาติเพื่อกิจการอวกาศ (United Nations Office for Outer Space Affairs: UNOOSA) มีการประเมินว่า รายได้จากการดำเนินกิจกรรมอวกาศเชิงพาณิชย์ช่วงระยะเวลา 8 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1998 ถึงปี ค.ศ.2006 ซึ่งคำนวณเฉพาะรายได้จากการให้บริการรับจ้างส่งดาวเทียมโดยภาคเอกชน มีรายได้ไม่น้อยกว่า 45 ล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐ และในปี ค.ศ. 2006 ที่ผ่านมามีการประมาณการกันว่ามีจำนวนดาวเทียมสื่อสารที่ลอยอยู่ในวงโคจรอย่างน้อย 262 ดวง และอาจมากถึง 313 ดวง³ ซึ่งผลรายงานดังกล่าวยิ่งตอกย้ำและแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินกิจกรรมอวกาศเชิงพาณิชย์โดยภาคเอกชน

เป็นที่ทราบกันดีว่า การดำเนินกิจกรรมอวกาศนั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เงินทุนสูงและต้องการแหล่งเงินทุนสนับสนุน ซึ่งแต่เดิมในอดีตที่ผ่านมาดำเนินการดำเนินกิจกรรมอวกาศมักไม่ค่อยพบปัญหาเรื่องแหล่งเงินทุนมากนัก ทั้งนี้เนื่องเพราะว่ารูปแบบการดำเนินกิจกรรมเป็นการดำเนินการโดยรัฐในฐานะของผู้ลงทุนหรือผู้ประกอบการเอง หรือรัฐอาจได้สินเชื่อจากสถาบันการเงินโดยรัฐเป็นผู้ค้ำประกัน (Sovereignty security)⁴ อย่างไรก็ตาม เมื่อห้วงอวกาศได้กลายเป็นสนามการค้าการลงทุนและเป็นแหล่งที่มาของรายได้จำนวนมหาศาลโดยมีเอกชนเข้ามา

² Nina Tannenwald, "Law Versus Power on The High Frontier: The Case for a Rule-Based Regime for Outer Space," Yale Journal of International Law 29 (Summer 2004): p.82.

³ U.N. Office of Outer Space Affairs, The United Nations, Private Enterprise and Space, <http://www.oosa.unvienna.org/unisl-3/bginfo/private.htm> cited by Nina Tannenwald, *Ibid.* p.382.

⁴ ประเสริฐ ป้อมป้องศึก, "การประกันหนี้ด้วยวัตถุอวกาศยาน รถไฟ และสินทรัพย์อวกาศ," วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 4, ปีที่ 32, น. 790 (ธันวาคม 2545).

เกี่ยวข้องแล้ว รูปแบบการให้สินเชื่อแต่เดิมซึ่งเป็นแบบ government-determined procurement approach จึงเปลี่ยนไป⁵ แนวคิดการหาสินเชื่อแบบ Sovereign security จึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมีแนวคิดที่จะนำสินทรัพย์อวกาศ (space assets) เช่น ดาวเทียมและช่องสัญญาณดาวเทียม มาใช้เป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์ในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงินต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากลักษณะพิเศษของการใช้ทรัพย์สินประเภทดังกล่าวแตกต่างจากการใช้ทรัพย์สินประเภททั่วไปอื่น ๆ เป็นประกัน กล่าวคือ นอกจากจะเป็นสิ่งหาทรัพย์สินที่มีมูลค่าสูงและเคลื่อนที่ตลอดเวลาแล้ว การใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องมีการส่งขึ้นสู่อวกาศ ซึ่งโดยสภาพของทรัพย์สินและลักษณะการใช้งาน เจ้าหนี้ย่อมไม่สามารถเข้าครอบครองทางกายภาพเพื่อยึดถือเป็นประกันได้ นับเป็นข้อจำกัดตามกฎหมายหลักประกันลักษณะจำนำที่หลาย ๆ ประเทศในกลุ่ม civil law ยังคงใช้อยู่ ทั้งนี้แม้ว่าการส่งมอบการครอบครองเพื่อเป็นหลักประกันนั้นอาจมิได้จำกัดเพียงการส่งมอบตัวทรัพย์สินที่เป็นวัตถุประกันแต่หมายรวมถึงการส่งมอบอุปกรณ์หรือเครื่องมือควบคุมทรัพย์สินแทน เช่น การส่งมอบกุญแจรถให้ยึดถือครอบครองเป็นประกันแทนการส่งมอบตัวรถ ซึ่งในกรณีของการใช้ดาวเทียมเป็นประกันนั้นอาจมีการส่งมอบรหัสควบคุมดาวเทียมให้เจ้าหนีื่อยึดถือครอบครองเป็นประกันได้ แต่ปัญหากฎหมายที่ตามมาคือ การขาดการยอมรับสิทธิประโยชน์เหนือทรัพย์สินหลักประกันจากเขตอำนาจรัฐ (Jurisdiction) ของรัฐอื่นที่มีระบบกฎหมายและเนื้อหากฎหมายว่าด้วยกฎหมายหลักประกันแตกต่างกันซึ่งก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้โดยเฉพาะกรณีการเยียวยาเจ้าหนี้เมื่อลูกหนี้ผิดนัด การบังคับเอาหลักประกัน ตลอดจนการบังคับตามสิทธิของเจ้าหนี้กรณีที่ถูกหนี้ล้มละลาย และที่สำคัญอย่างยิ่งในประเด็นเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐและความรับผิดชอบของรัฐอันเกิดจากการส่งมอบรหัสควบคุมดาวเทียมซึ่งจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาดังกล่าวต่อไปในรายละเอียด

แม้ว่าจะมีกฎหมายของบางประเทศในกลุ่ม Common Law ที่กำหนดหลักการการนำทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้มาเป็นหลักประกัน เช่น ตาม Uniform Commercial Code (UCC) Article 9 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจัดเป็นกฎหมายที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่ออนุสัญญาที่จะศึกษานี้ แต่ปัญหากฎหมายที่ตามมาก็คือ การขาดการยอมรับสิทธิประโยชน์เหนือทรัพย์สิน

⁵ Paul B. Larsen and Juergen A. Heilbock, "UNIDROIT Project on Security Interests: How the Project Affects Space Objects," *Journal of Air Law* 64 (1999): pp.706 - 707.

หลักประกันจากเขตอำนาจรัฐของรัฐอื่น ๆ เช่นเดียวกัน ด้วยความแตกต่างของแนวคิดและระบบกฎหมายภายในว่าด้วยกฎหมายหลักประกันของแต่ละรัฐนี้เอง จึงเป็นที่มาของการสร้างกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับและรับรองสิทธิอย่างเป็นทางการนำทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ซึ่งโดยตัวของมันเองมีมูลค่าสูง โดยเฉพาะทรัพย์สินที่มีความพิเศษ เช่น สิทธิทรัพย์สินอวกาศ เป็นหลักประกันเพื่อการขอสินเชื่อตามอนุสัญญาและร่างพิธีสารที่จะศึกษาในครั้งนี

นอกจากนี้ยังมีประเด็นพิจารณาอีกว่า เมื่อห้วงอวกาศเป็นดินแดนที่ไม่มีรัฐใดมีเขตอำนาจ ดังนั้น กฎหมายของประเทศใดจะมีผลใช้บังคับในการกำหนดความสมบูรณ์ การจัดลำดับสิทธิและการบังคับตามสิทธิกรณีที่มีการใช้สิทธิทรัพย์สินอวกาศเป็นหลักประกัน ซึ่งหากพิจารณาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ภายใต้หลักกฎหมายขัดกันกำหนดให้ใช้หลัก "*lex rei sitae*" (หรือที่รู้จักกันในชื่อหลัก "*lex situs*") หรือหลักกฎหมายแห่งถิ่นที่ทรัพย์สินตั้งอยู่บังคับใช้แก่ปัญหาดังกล่าว ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหลักดังกล่าวบังคับใช้แก่กรณีทรัพย์สินซึ่งสามารถระบุสถานที่ตั้งภายในดินแดนของรัฐได้เท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงการปรับใช้แก่กรณีสิทธิทรัพย์สินอวกาศซึ่งมีลักษณะเป็นสังหาริมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ อีกทั้งโดยสภาพการใช้งานไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าตั้งอยู่ ณ ดินแดนภายในรัฐ เพราะลอยอยู่ในวงโคจรในห้วงอวกาศ ซึ่งเป็นดินแดนที่ไม่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐใด⁶ อนึ่ง แม้ว่าการประกอบการเกี่ยวกับสิทธิทรัพย์สินอวกาศอาจมีทรัพย์สินบางส่วนในการดำเนินการตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐ เช่น สถานีควบคุมดาวเทียมภาคพื้น เป็นต้น แต่การประกอบการหนึ่ง ๆ อาจมีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องในกิจการนั้นตั้งอยู่ในอาณาเขตของรัฐมากกว่าหนึ่งแห่งก็เป็นได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่อาจก่อให้เกิดการขัดกันแห่งกฎหมายและเกิดคำถามว่าควรนำกฎหมายของประเทศใดมาใช้บังคับแก่กรณีการนำสิทธิทรัพย์สินอวกาศมาเป็นหลักประกัน

ข้อพิจารณาอีกประการที่สำคัญ คือ กรณีการบังคับตามสิทธิของเจ้าหนี้เอากับสิทธิทรัพย์สินอวกาศที่เป็นหลักประกันนั้น หากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ เจ้าหนี้จะบังคับเอากับหลักประกันอย่างไร วิธีการบังคับเอากับหลักประกันจะต้องดำเนินการอย่างไร ทั้งนี้เพราะทรัพย์สินหลักประกันนั้นโคจรอยู่ในอวกาศ และการนำสิทธิทรัพย์สินอวกาศ เช่น ดาวเทียมมาเป็นหลักประกันนั้น นอกเหนือจากมูลค่าในตัวเองของตัวดาวเทียมที่เป็นทรัพย์สินประกันแล้ว มูลค่าอีกประการหนึ่งที่

⁶ Roy Goode, Official Commentary to Convention on International Interests in Mobile Equipment and Protocol thereto on Matters Specific to Aircraft Equipment, (Rome: UNIDROIT, 2002): p. 5.

สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน คือ สิทธิต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากดาวเทียมที่เป็นทรัพย์สิน ประกันนั่นเองซึ่งจัดเป็นทรัพย์สินที่สามารถนำมาเป็นหลักประกันการชำระหนี้ได้เช่นกัน ดังนั้น การบังคับเอากับสิทธิสามารถทำได้หรือไม่ อย่างไร การพิจารณาสิทธิของเจ้าหนี้จึงอาจมีความยุ่งยากและซับซ้อนเพราะต้องพิจารณาถึงกฎหมายของหลายรัฐซึ่งอาจกำหนดรายละเอียดที่แตกต่างกัน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์พิเศษเฉพาะสำหรับการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้เป็นหลักประกัน โดยกฎเกณฑ์ดังกล่าวต้องลดข้อจำกัดเรื่องความแตกต่างของระบบกฎหมายหลักประกันและเป็นกฎเกณฑ์ที่ได้รับการยอมรับเป็นสากลเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้ในเรื่องของการเยียวยา และการบังคับตามสิทธิเหนือหลักประกัน ด้วยเหตุนี้ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการจัดทำกฎหมายเอกชนให้เป็นเอก रूप (International Institution for the Unification of Private Law หรือ UNIDROIT⁷) จึงได้ร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศและหน่วยงานเอกชนต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจัดทำอนุสัญญาขึ้นมาฉบับหนึ่งมีชื่อว่า อนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Convention on International Interests in Mobile Equipment 2001 หรือ Cape Town Convention 2001 ซึ่งต่อไปจะเรียกว่า “อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001”)⁸ พร้อมทั้งจัดทำพิธีสาร (Protocol) ขึ้นมา 3 ฉบับ เพื่อบังคับใช้แก่ทรัพย์สิน 3 ประเภทแตกต่างกัน ได้แก่ อากาศยาน รถไฟ และสินทรัพย์อวกาศ โดยสาระสำคัญที่ปรากฏในอนุสัญญากรุงเคปทาวน์

⁷ สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการจัดทำกฎหมายเอกชนให้เป็นเอก रूप หรือที่เรียกว่า UNIDROIT เป็นองค์การระหว่างประเทศระดับรัฐบาล ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1926 โดยมีสถานะเป็นองค์กรย่อยขององค์การสันนิบาตชาติซึ่งต่อมาได้ยุบตัวลงในภายหลัง จึงได้มีการก่อตั้ง UNIDROIT อีกครั้งในปี ค.ศ. 1949 โดยมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี โดยวัตถุประสงค์หลักขององค์การ คือ การจัดทำกฎหมายเอกชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายพาณิชย์ (commercial law) ระหว่างประเทศต่าง ๆ ให้มีความสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (harmonization of private law) โปรดดู <<http://www.unidroit.org/english/presentation/main.html>> August 2007.

⁸ โปรดดู รายละเอียดของอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 ในภาคผนวก ก. หรือที่ <<http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/mobile-equipment.pdf>>, June 2007.

ค.ศ. 2001 จะเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการทั่วไปครอบคลุมหลักเกณฑ์ว่าด้วยการนำทรัพย์สินซึ่งเคลื่อนที่ได้และมีมูลค่าสูงไปเป็นหลักประกัน ส่วนเนื้อหาเฉพาะสำหรับการนำทรัพย์สินแต่ละประเภทไปเป็นหลักประกันนั้น จะกำหนดไว้เป็นพิเศษในรูปของพิธีสารซึ่งเป็นตราสารที่ต้องใช้บังคับร่วมควบคู่กันไปกับอนุสัญญา ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมเนื่องจากว่าทรัพย์สินแต่ละประเภทนั้นมีลักษณะการใช้และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

โดยสถานะทางกฎหมายล่าสุดนั้น ได้มีการจัดประชุมทางการทูตเพื่อลงนามและรับเอา (adopt) อนุสัญญาและพิธีสารที่เกี่ยวข้องแล้วจำนวนสองฉบับ กล่าวคือ เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 ได้มีการจัดประชุมทางการทูตเพื่อลงนามและรับเอา อนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่และพิธีสารจำนวนหนึ่งฉบับ คือ พิธีสารว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่แก่กรณีอากาศยาน หรือ พิธีสารอากาศยาน (Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Aircraft Equipment)⁹ ณ กรุงเคปทาวน์ ประเทศสาธารณรัฐแอฟริกาใต้ โดยทั้งอนุสัญญาและพิธีสารดังกล่าวมีผลใช้บังคับแล้ว กล่าวคือ อนุสัญญามีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2004 ส่วนพิธีสารอากาศยานมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2006 และต่อมาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2007 ได้มีการจัดประชุมทางการทูตเพื่อรับเอาพิธีสารเพิ่มอีกหนึ่งฉบับ ณ ประเทศลักซ์เซมเบิร์ก คือ พิธีสารลักซ์เซมเบิร์กว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่แก่กรณีรถไฟ หรือ พิธีสารรถไฟ (Luxembourg Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Railway Rolling Stock)¹⁰ ส่วนพิธีสารที่เกี่ยวข้องฉบับสุดท้ายซึ่งเป็นวัตถุประสงค์แห่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่แก่กรณีสินทรัพย์อวกาศ ฉบับที่ 13 ซึ่งเป็นฉบับล่าสุด (the Preliminary Draft Protocol to the Convention on International Interests in Mobile Equipment on Matters Specific to Space Assets, Rome February 2004, UNIDROIT 2004, Study LXXIIJ – Doc. 13 rev. ซึ่งต่อไปจะ

⁹ โปรดดู รายละเอียดของพิธีสารอากาศยานที่ <<http://www.unidroit.org/english/conventions/mobile-equipment/aircraftprotocol.pdf>>, June 2007.

¹⁰ โปรดดู รายละเอียดของพิธีสารรถไฟที่ <<http://www.unidroit.org/english/implement/i-2007-railprotocol.pdf>>, June 2007.

เรียกว่า “ร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสิทธิอวกาศ”¹¹) โดยล่าสุดนั้นได้มีการจัดประชุม คณะอนุกรรมการว่าด้วยการใช้อวกาศในทางสันติ (United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space: COPOUS) ครั้งที่ 50 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ระหว่างวันที่ 6 – 15 มิถุนายน 2550 ซึ่งมีวาระการพิจารณาถึงร่างสุดท้ายของร่างพิธีสารดังกล่าว โดยคาดว่าภายหลังจากสิ้นสุดการประชุม จะมีการจัดการประชุมทางการทูตเพื่อเปิดให้มีการลงนาม และรับเอาพิธีสารสิทธิอวกาศนี้ต่อไป

ทั้งนี้แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ใช่ประเทศที่มีศักยภาพในการสร้างยานอวกาศหรือ มีเทคโนโลยีทางอวกาศที่ก้าวหน้ามากนักเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศมหาอำนาจทางอวกาศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศรัสเซีย ประเทศจีน เป็นต้น แต่ก็มิได้หมายความว่าประเทศไทยจะไม่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมอวกาศเลย เพราะเมื่อพิจารณาจากทางปฏิบัติของประเทศไทย เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมทางอวกาศที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการส่งดาวเทียมขึ้นสู่วงโคจรเพื่อการดำเนินกิจกรรมอวกาศตลอดมาจำนวนมากถึง 4 ดวงด้วยกัน โดยล่าสุดนั้นประเทศไทยได้ จัดส่งดาวเทียมสื่อสารดวงแรกที่ใหญ่ที่สุดในโลกชื่อว่า “ดาวเทียมไทยคม 4” หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “ดาวเทียม IP STAR” ขึ้นสู่วงโคจร โดยลักษณะของการดำเนินกิจกรรมอวกาศของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นกรณีที่รัฐดำเนินการจองตำแหน่งในวงโคจรและให้สัมปทานแก่เอกชนโดยมีข้อตกลง กำหนดให้ทรัพย์สินของโครงการตกเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ ทั้งนี้เอกชนมีเพียงสิทธิในการแสวงหา ประโยชน์ตามช่วงระยะเวลาที่กำหนดในสัญญาสัมปทาน ประกอบกับเมื่อพิจารณายุทธศาสตร์ ในแผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2548 – 2550¹² โดยสำนักงานคณะกรรมการกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ ซึ่งมีแผนงานต้องการส่งเสริมการประกอบกิจการโทรคมนาคมของประเทศ ดังนั้น การศึกษากฎเกณฑ์การใช้อินเทอร์เน็ตอวกาศเป็นหลักประกันนี้ตามวิธานพันธบัตรฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอวกาศและ กิจการโทรคมนาคมของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกอบการ เอกชนไทยในการขอสินเชื่อเพื่อการจัดหาสิทธิอวกาศ เช่น ดาวเทียมและอุปกรณ์ดาวเทียม ซึ่งจะส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดความมั่นใจในการอนุมัติสินเชื่อ ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงแหล่ง

¹¹ โปรดดู รายละเอียดของร่างพิธีสารสิทธิอวกาศ ในภาคผนวก ข หรือที่ <http://www.unidroit.org/english/publications/proceedings/2004/study/72j/s-72j-13-reve.pdf>, June 2007.

¹² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 122 ตอนพิเศษ 58 ง ประกาศเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2548

เงินทุนได้โดยง่าย ทำให้ต้นทุนการลงทุนก็จะต่ำลง และทำที่ที่สุดผู้บริโภครู้จักจะได้รับประโยชน์จากการใช้บริการในอัตราค่าบริการที่ต่ำลงด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาโดยมุ่งศึกษาหลักเกณฑ์การใช้ทรัพย์สินเคลื่อนที่ที่มีมูลค่าสูงมาเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์ในการขอสินเชื่อตามอนุสัญญาว่าด้วยผลประโยชน์ระหว่างประเทศในอุปกรณ์เคลื่อนที่ ค.ศ. 2001 โดยเน้นศึกษากรณีการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันตามร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศฉบับร่างแก้ไขล่าสุด (ฉบับที่ 13) เป็นหลัก ซึ่งแม้ปัจจุบันจะยังคงมีสถานะเป็นเพียงร่างก็ตามแต่ทั้งนี้เนื้อหาที่ปรากฏตามร่างพิธีสารฉบับดังกล่าวก็ครอบคลุมหลักการและเนื้อหาสำคัญหลัก ๆ ซึ่งเพียงพอที่จะนำมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหากฎหมายต่าง ๆ ได้

2. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

เนื่องจากว่า อนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นตราสารที่คณะผู้ร่างมุ่งประสงค์กำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการนำทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนที่ได้มาเป็นหลักประกันเพื่อประโยชน์ในการขอสินเชื่อ โดยจัดทำขึ้นมาในรูปแบบของกฎหมายแม่แบบอันมีลักษณะเป็นการสร้างกฎหมายที่ควรจะเป็นซึ่งจะเป็นแนวโน้มของกฎหมายระหว่างประเทศ (*lex ferenda*) ผ่านรูปแบบความตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้รัฐที่สนใจลงนามร่วมเข้าเป็นภาคีโดยอนุสัญญาดังกล่าวเป็นการผสมผสานแนวคิดกฎหมายหลักประกันที่แตกต่างกันของทั้งระบบกฎหมาย civil law และ common law เพื่อก่อให้เกิดการยอมรับอย่างเป็นทางการระหว่างรัฐต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ ดังนั้น หลักการต่าง ๆ ที่ปรากฏในเนื้อหาของอนุสัญญาและพิธีสารที่เกี่ยวข้องจึงมีความยุ่งยากและซับซ้อนซึ่งเกี่ยวพันเนื้อหาทั้งในส่วนกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง อีกทั้งเกี่ยวข้องกับกฎหมายในหลายแขนงทั้งกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล กฎหมายธุรกิจ กฎหมายล้มละลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีการล้มละลายระหว่างประเทศ กฎหมายอากาศ กฎหมายอวกาศ เป็นต้น

อนึ่ง ในส่วนของการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายภายในของประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ ได้มีผู้ทำการศึกษาวิเคราะห์ก่อนหน้านี้หลายเล่มด้วยกันทั้งในส่วนของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ ประกอบกับระหว่างการศึกษาวิจัยฉบับนี้ ก็มีผู้ที่สนใจกำลังเรียบเรียงวิทยานิพนธ์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายภายในอยู่ ดังนั้น การนำเสนอ

หลักการและเนื้อหาบางส่วนจึงอาจซ้ำซ้อนกันบ้าง แต่ในการวิเคราะห์และนำเสนอของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผ่านมุมมองทางกฎหมายระหว่างประเทศเป็นสำคัญ โดยจำกัดขอบเขตการศึกษาเฉพาะหลักการและสาระสำคัญต่าง ๆ ของอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 โดยเน้นศึกษากรณีการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันตามร่างพิธีสารเบื้องต้นว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศฉบับร่างแก้ไขล่าสุด (ฉบับที่ 13) เท่านั้น โดยจะศึกษาเนื้อหาของตราสารทั้งสองเพื่อวิเคราะห์และนำเสนอปัญหากฎหมายที่จะเกิดจากการนำทรัพย์ดังกล่าวไปเป็นหลักประกันผ่านมุมมองทางกฎหมายระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งมุมมองทางกฎหมายอวกาศและกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล พร้อมทั้งพิจารณาปัญหาของประเทศไทยในการปฏิบัติตามพันธกรณีของตราสารทั้งสองฉบับ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยในการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องต่อไปหากประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคี โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน รวมทั้งหมด 5 บท ดังนี้

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยหลักการและสาระสำคัญเกี่ยวกับการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนี้ ตามอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ

เนื้อหาในส่วนนี้ จะกล่าวถึงหลักการและสาระสำคัญของตราสารทั้งสอง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์และนำเสนอปัญหาในส่วนที่สอง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 บท คือ

บทที่ 1 ความเป็นมาและหลักการพื้นฐานของอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ

ในบทนี้จะกล่าวถึงความจำเป็นมา เหตุผลความจำเป็นในการจัดทำอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศและหลักการพื้นฐานที่สำคัญของตราสารทั้งสอง

บทที่ 2 กล่าวถึง สาระสำคัญของอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ

เนื้อหาในบทนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกจะกล่าวถึงสาระสำคัญของอนุสัญญากรุงเทพทวารวดี ค.ศ. 2001 เช่น ขอบเขตการบังคับใช้อนุสัญญา หลักเกณฑ์การก่อให้เกิดผลประโยชน์ระหว่างประเทศ ระบบการจดทะเบียนระหว่างประเทศ การเยียวยาเจ้าหน้าที่ในกรณีลูกหนี้การผิดนัดชำระหนี้ เป็นต้น และส่วนที่สองจะกล่าวถึง สาระสำคัญของร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ โดยจะกล่าวถึง ขอบเขตการบังคับใช้ ตลอดจนคำนิยามสำคัญตามร่างพิธีสารฯ เช่น คำว่าสินทรัพย์อวกาศ สิทธิของลูกหนี้ สิทธิที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดเกี่ยวกับบทบัญญัติปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางประการในอนุสัญญาฯ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกัน หนี้ตามอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ โดยเนื้อหาส่วนนี้แบ่ง ออกเป็น 3 บท คือ

บทที่ 3 ปัญหาเกี่ยวกับพันธกรณีตามอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และร่างพิธี สารสินทรัพย์อวกาศ

เนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึงปัญหากฎหมายในการปรับใช้บทบัญญัติบางประการของ อนุสัญญาและร่างพิธีสารฯ ผ่านมุมมองทางกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายระหว่าง ประเทศแผนกคดีบุคคล เช่น ปัญหาการเลือกศาล (Choice of forum) ปัญหากฎหมายที่คู่สัญญา เลือกใช้บังคับกับสัญญา (Choice of law) ปัญหาการให้ลักษณะกฎหมายแก่ข้อเท็จจริง (Characterization) ปัญหาเรื่องขอบเขตคำนิยามสินทรัพย์อวกาศ ปัญหาเรื่องการบ่งชี้สินทรัพย์ อวกาศ ปัญหาการเยียวยาเจ้าหน้าที่ ปัญหากรณีการใช้สินทรัพย์อวกาศเพื่อการให้บริการสาธารณะ ปัญหาเรื่องผลกระทบจากการโอนสิทธิเหนือสินทรัพย์อวกาศ ปัญหาเรื่องหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับ จัดทะเบียนสินทรัพย์อวกาศ เป็นต้น

บทที่ 4 ปัญหาในการปฏิบัติตามพันธกรณีในอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และ ร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศของประเทศไทย

ในบทนี้จะกล่าวถึงปัญหาในการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทย โดยวิเคราะห์ถึงการเข้า เป็นภาคีและการอนุวัติการกฎหมายของประเทศไทย พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงกฎหมายภายในที่ เกี่ยวข้องของประเทศไทยซึ่งไม่รองรับต่อพันธกรณีตามอนุสัญญาและร่างพิธีสารฯ เพื่อเป็น แนวทางในการเสนอแก้ไขกฎหมายต่อไป

บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ

3. วิธีการศึกษาวิจัย

วิธีวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้วิธีการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในลักษณะของการวิจัย เอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงานการร่างอนุสัญญา และร่างพิธีสารว่าด้วยสินทรัพย์อวกาศของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการจัดทำกฎหมายเอกชน ให้เป็นเอก रूप (UNIDROIT) รายงานการประชุมของคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยการใช้ห้วง อวกาศโดยสันติ (COPOUS) เสนอต่อสมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ หนังสือ บทความ กฎหมายและบทความที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์

ตลอดจนสารนิเทศจากการสืบค้นผ่านเว็บไซต์ต่างๆ โดยจะศึกษาถึงหลักการและกฎเกณฑ์ว่าด้วยการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกันหนึ่งเพื่อประโยชน์ในการขอสินเชื่อ ตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ เพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหากฎหมายที่อาจจะเกิดจากการใช้ทรัพย์ดังกล่าวเป็นหลักประกัน

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

เพื่อให้ผู้ที่ศึกษาสามารถมองเห็นภาพรวมของกฎเกณฑ์และปัญหากฎหมายของการนำสินทรัพย์อวกาศไปเป็นหลักประกัน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะแสดงให้เห็นถึง

1. ความเป็นมาและหลักการของอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และร่างพิธีสารสินทรัพย์อวกาศ ผ่านกลไกการสร้างความตกลงระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “ระบบตราสารคู่”

2. สำคัญว่าด้วยการใช้สินทรัพย์อวกาศเป็นหลักประกันการขอสินเชื่อเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหากฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาจากการเข้าเป็นภาคีหรือปัญหากฎหมายอื่น ๆ ผ่านมุมมองทางกฎหมายอวกาศและกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

3. ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษากำหนดทรัพย์สินเคลื่อนที่ได้ประเภทอื่น ๆ ไปใช้เป็นหลักประกันตามอนุสัญญากรุงเคปทาวน์ ค.ศ. 2001 และพิธีสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพิธีสารอากาศยานหรือพิธีสารรถไฟหรือพิธีสารอื่น ๆ ซึ่งอาจจะมีในอนาคต

4. ข้อพิจารณากฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องสำหรับประเทศไทยเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับพันธกรณีของตราสารทั้งสองหากประเทศไทยมีความประสงค์จะเข้าเป็นภาคี